

het moment van zijn gevangenneming nauwelijks meer verschil. Bij de Nederlandse troepen heerste van de avond van 11 mei af een volledige chaos. Kleine groepjes wisten zich, met name in de buurt van het zuidelijk uiteinde van de Zuid-Willemsvaart, in het terrein of bij boeren schuil te houden (twee officieren zouden eerst op 16 mei 'een krantenjongen' ontmoeten 'met *Het Dagblad van Noord-Brabant* waarin de capitulatie werd bekend gemaakt'¹), delen van sommige eenheden kwamen via de brug bij Geertruidenberg (die pas op 13 mei opgeblazen werd) de Vesting Holland binnen, maar het gros van de troepen die zich in de Peel-Raamstelling bevonden hadden, trok op die 11de en 12de mei zonder voorraden, zonder keukenwagens, zonder medische hulp, lopend, fietsend of in gevorderde auto's zo snel mogelijk naar het westen, nu eens hun weg zoekend over zandpaden, dan weer hokkend voor te vroeg opgeblazen bruggen, maar steeds en angstig wijkend voor het oorlogsgeweld.

Nieuw oorlogsgeweld ontmoetten zij daarbij in de vorm van de Duitse bombardementen en beschietingen vanuit de lucht die in Breda, Roosendaal en Zevenbergen, maar vooral op de grote weg Tilburg-Breda slachtoffers eisten. Lijken van militairen, cadavers van paarden, brandende auto's en andere voertuigen lagen er op en langs de weg – en de Duitse jagers kwamen weer aangieren.

'Het gaat maar door, al maar door', aldus een van de officieren van de afdeling 8-staal die bij Mill onvervaard standgehouden had,

'tèlkens weer, tèlkens opnieuw – telkens, goddank, *langs* ons heen. Ik krijg het gevoel dat het me niets meer kan schelen, dat ik blijf liggen en er verder mee ophoud, mee te doen met deze krankzinnige oorlog die geen strijd meer is, maar een zenuwlopend opgejaagd worden, verder, zonder tegenweer, zonder respijt, zonder rust, zonder een *ogenblik* herademing. Ik kijk op mijn polshorloge – het is zowat 19.00 uur. Al bijna een uur liggen we hier! Daar razen ze weer met hun mitrailleurs en bommen. Ik voel dat mijn zenuwen de paniekgrens bijna bereikt hebben – ik verdom het verder, ik blijf hier liggen tot het donker, als ik dan nog leef, moeten ze me maar vinden – Neen, goddorie, dat gebeurt niet! We moeten volhouden! We moeten hier weg! We liggen vlak bij het kruispunt Gilze-Rijen, daarom gaat het hier zo heftig toe. Gilze-Rijen is ondoenlijk als verzamelplaats, het is zelfmoord!

Goed, dan gaan we door naar Breda! Daar moet toch eindelijk de volgende verdedigingslinie zijn . . .

Eindelijk! is het even rustiger. Terug naar onze auto's – de anderen klimmen al op de hunne:

¹ Nierstrasz: *Noord-Limburg en Noord-Brabant*, p. 358.